

דרכו המדעית של בלשן יהודי מברה"מ

מאת יוסף מיכלסקי

ד"ר אהרון דולגופולסקי

נשאר בברית-המועצות בתחילת לקה זו עבד 11 שנים, ואף שימש כמרצה אורח (מטעם המכון) בארץ ניברסיטת לומנוסוב, שסירבה בד מנו לקבלו כסטודנט.

דולגופולסקי החליט לעלות ל- ארץ בשנת 1976, וכיאה למדען מימש החלטתו בתהליך מחושב ומתוחכם. קודם לכל התפטר מעבודתו במכון, והכל פירשו זאת כהבעת אי שביעות רצון מאי העלאתו בדרגה ובתפקיד. אילו המשיך לעבוד, היה נזקק לאישור תא המפלגה במכון כתנאי להגשת בקשה להגירה, והדבר היה גורר אסיפת העובדים, גינויו כ"בוגר" ועוד. הוא הגיש בקשה להגירה אחרי שהניחו ונתקבלו לעבודה או סיימו עבודותיהם המדעיות. קודם לכן דאג שיתפרסמו העברות האחרונות שכתב. אילמלא היה נהג כך, היה גורם צרות לסטודנטים שלו, והעבודות היו מוחורמות. לבסוף בחר עיתוי מתאים להגשת הבקשה. "צריכים להגיש בקשות לפני אירועים, כגון ועידת הליניקי או לפני באם של נשיא ארצות-הברית או אישיות אחרת לברית-המועצות. בתקופות כאלה קל יותר להשיג היתר יציאה" הוא מסביר.

כיום מלמד המדען בלשנים יש-ראלים צעירים, ומקווה שגם בארץ ניברסיטת חיפה יונהגו לימודים לתואר השני והשלישי. מלבד זאת, ביחד עם עמיתו למקצוע ד"ר יעקב גרינטפסט, הם עורכים ומתקנים מילון אטימולוגי של השפה העברית שהוכן בקנדה. עבר זהו תמשך כנראה שלוש שנים, מה היתה הרגשתו כאשר נחת בישראל? "של אדם אשר אחרי שנים רבות נחשף לרוח אביבית" — הוא עונה בשפה דרמטית.

השניים להתפתחותן. לדבריו קיימת תיאוריה שהוא דוגל בה, לפיה לכמה משפחות גדולות של שפות באירואסיה ובצפון אפריקה מקורות קרובים. למשל — השפות של צפון הודו, פרס וכמעט כל אירופה באות מאתה משפחה. התיאוריה ידועה כמאה שנה. ידועים חוקים מדויקים בהתפתחות כל הגה ובעיצורים ובתנועות של השפות. לכן אפשר לשחזר את תולדות השפות, את שורשי המילים, את התפתחות הדקדוק ש- להן ועוד.

ד"ר א. דולגופולסקי הצטיין בחקר שפות מהמשפחה השמית-חמית הכוללת שמית-מצרית עתיקה. ברברית ושפות כושיות, שהן השפות העתיקות של חבל סומליה וצ'אד. הוא כתב ספר על פנייה טיקה משווה של השפות הכושיות העתיקות, והשתף בכנסים בין-לאומיים שנערכו בגבולות ברית-המועצות, ופעם אף נשלח לכנס ברומניה. בכנסים במערב "השתתף לא אישית" — כדבריו, והר כוונה שהוצגו עבודותיו, אך הוא

אהרן דולגופולסקי סיים את בית הספר התיכון בהצטיינות, חכה במדליית זהב המקנה כניסה אר-סומאטית וללא בחינות לכל אוניברסיטה בברית-המועצות. פנייתו לאוניברסיטת לומנוסוב במוסקבה בדהתה, בנימוק של הוסר מקום. הוא ידע שאין טעם לערער על דחייתו, וחיפש מיד תהליך כדי להשתחרר מחובת השירות הצבאי ולהמשיך בלימודיו. לבסוף הצליח להתקבל למכון לשפות ולעזרות, שהוא מוסד מקביל לאוניברסיטה אך פחות יוקרתי ממנה. את עבודת הדוקטורט שלו הגיש בשנת 1957 בנושא השפה הגרמנית (הוא שולט בשפות רבות, איירי פאית ואחרות), והמשיך אחר-כך ללמד במוסד הזה מקצועות בלשניים. כמו כן עסק בתרגומים מהשפה הלאטינית ומהשפה הספרדית לרוסית ועוד. בשנת 1960 עבר לעבוד למכון לשפה הרוסית, שבו מכשירים תניכים לתואר שני לישית וכעבור חמש שנים נתקבל כחוקר ומורה במחלקה לבלשנות סטרוקטוראלית במסוף לבלשנות. במקום זה הוא הגיע לדרגת חוקר בכיר, אך לא קיבל את הדרגה הגבוהה ביותר (דרגה אחת מעל חוקר בכיר), בשל היותו יהודי, ומשום שחתם על עצומה למען הבלשן פדולסקי (כיום בארץ), שנאסר על לא עוול בכפו. אגב, גם לא יהודים חתמו על עצומה זו.

המדען הסביר, שהוא נתקבל לעבודה בתחילתה של שנות אפ-ריקה במכון הזה, משום שלא היו בו מומחים נוספים שהי דרו-שים להקמת יחידה מדעית זו. התמחותו היתה בבלשנות משווה, שעיקרה שחזור עברן של השפות השונות, עיי השוואתן בשלבים

אין להניח שעורכי האנציקלופדיה הגדולה של ברית המועצות היו מודעים להשלכות פנייתם לבלשן יהודי, להכין קטע על השפה העברית ולהזדוה השלישית של האנציקלופדיה. הבלשן, ד"ר אהרון דולגופולסקי הנמצא כבר בישראל, החליט לחרוג מהמקובל, יתחם לכתוב קטע מתומצת, הכין פרק מורחב יותר על מקורות ותולדות השפה העברית. הוא שר לב בפרק טבלה מפורטת של אב-המקיפה 8 טורים, ובהם כל הפירושים היכולים להקל על לימוד השפה בשיטה "עשה זאת בעצמך". הטבלה מסבירה כיצד לבטא את אותיות השפה העברית התיכית והעברית בת זמננו, ואף את השימוש באותיות בשפת האידיש. אין פלא שהביקוש למהדורה השני-לישית של האנציקלופדיה עלה על המצופה באזורים ובערים הי-מיושבים באוכלוסיה היהודית גדו-לה.

כיום משמש ד"ר א. דולגופול-סקי (בן 48) פרופסור חבר באוני-ברסיטת חיפה, והוא מתאר את קליטתו בארץ כקלה יחסית. הי-פירסומים הרבים פרי עטו, שהי-פיעו בספרות המקצועית בברית-המועצות ובעולם, עמדו לזכותו. בכירי הבלשנים הישראלים המ-ליצו להעסיקו באוניברסיטאות ב-ארץ.

שיחה עם הבלשן על דרכו המ-דעית בברית-המועצות מסבה הר-גשה כבדה, וחיפשת מציאות קד-רת של היהדות שם. הרבה נכתב ונאמר בנושא זה, אולם נראה שגם בעתיד נחקשה לתת ביטוי מלא למצבם של היהודים בב-רה"מ, תהליך ורע.